

אוניברסיטת בר-אילן

**תמיכה מילונית והרחבת תוכן הסיפור והשפעתן על למידת
מילים, הבנת הסיפור ואחזרו בעקבות קריאה בספר אלקטרוני**

נוי קריסטל

בהנחיית פרופ' עפרה קורת

תשע"ח

רמת גן

תקציר

ספרים אלקטרוניים נחשבים לכלים חדשניים, שעשויים לטפח באופן יעיל רכישת שפה דבורה בגיל הרך כולל אוצר מילים והבנת סיפור. שני תחומים אלה נבחנו בנפרד עד כה. המילון נבחן כתומך בלמידת מילים חדשות, והרחבות התוכן כתומכות בהבנת הסיפור. במחקר הנוכחי מעבר לבדיקת התמיכה של המילון בספר האלקטרוני לרכישת מילים חדשות ותמיכת ההרחבה להבנת הסיפור, בחנו גם את התרומה של התמיכה המילונית להבנת הסיפור, והתרומה של הרחבת תוכן הסיפור לרכישת מילים חדשות. בנוסף, בחנו את התרומה הייחודית להתקדמות הילדים במיומנויות השונות כפונקציה של רמתם הלשונית התחילית. לבדיקה זו חשיבות תיאורטית בשל ההתמקדות בתהליכים קוגניטיביים מרכזיים של הוראה ולמידה, כולל התייחסות למערכת הקשרים בין המיומנויות העומדות בבסיס תהליכים אלה. בנוסף, למחקר עשויות להיות השלכות פדגוגיות לגבי השפעתה של פעילות הוראה מסוג אחד (הרחבת אוצר מילים בעזרת מילון למשל) על מיומנויות שפה אחרת (הבנת סיפור למשל). במחקר השתתפו 110 ילדי גן ממיצב נמוך, שלמדו בתשעה גנים. בכל גן הילדים חולקו אקראית ל-3 קבוצות. כל אחת מהן עבדה בפעילות אחרת בספר האלקטרוני. אבחוני הקדם כללו (1) מבחן רמת אוצר מילים כללי- PPVT (2) מבחן קאופמן הפכים (3) הבנה רצפטיבית של מילות המטרה (4) פירוש מילות המטרה (5) הבנת הסיפור (6) אחזור הסיפור. בשלב ההתערבות כל הקבוצות קראו אותו ספר אלקטרוני; קבוצה אחת קיבלה תמיכה מילונית בלבד, קבוצה שנייה קיבלה תמיכה בתוכן הסיפור, וקבוצה שלישית קראה את הספר בקריאה רציפה ללא תמיכה נוספת (ביקורת). הקריאה הייתה אישית והתקיימה ארבע פעמים בימים נפרדים. מבחן הבתר כלל את אותם האבחונים, שנערכו במבחן הקדם להוציא מדדי שפה כלליים. שיערנו כי (א) התמיכה המילונית תסייע ברכישת מילים חדשות יותר מאשר הרחבת התוכן, ושתייהן תסייענה יותר מאשר קבוצת הביקורת. (ב) הרחבת תוכן הסיפור תתרום להבנת הסיפור ואחזורו יותר מאשר התמיכה המילונית, ושתייהן תסייענה יותר מאשר קבוצת הביקורת. (ג) ימצא קשר בין התקדמות הילד בלמידת מילים חדשות לבין התקדמות בהבנת הסיפור ובאחזורו. (ד) רמת תחילית גבוהה באוצר מילים כללי (PPVT וקאופמן הפכים) תתרום ללמידת מילים חדשות, להבנת הסיפור ולאחזורו. תרומה זו תהייה שונה בקבוצות המחקר השונות. השערות המחקר אוששו באופן חלקי. ממצאי המחקר מראים, כי ערוץ המילון היה היעיל ביותר עבור למידת מילים באופן רצפטיבי. בקבוצה שקיבלה הרחבת תוכן נמצאה אינטראקציה בין ההתקדמות ברכישת מילים באופן רצפטיבי לבין השיפור בהבנת סיפור, זאת לעומת קבוצת הביקורת. כלומר, ככל שהילדים בקבוצת הרחבת התוכן למדו מילים חדשות ברמה הרצפטיבית, כך הם גם התקדמו בהבנת הסיפור. בנוסף, בקבוצת הביקורת נמצאה אינטראקציה בין פירוש מילים חדשות לבין הבנת תוכן הסיפור, זאת בהשוואה לקבוצת הרחבת התוכן בלבד. כלומר, ככל שהילדים בקבוצה זאת למדו לפרש מילים, כך הם הבינו את הסיפור טוב יותר. נמצא גם קשר חיובי בין רמת הילדים במבחן PPVT לבין התקדמותם בלמידת מילים חדשות ברמה הרצפטיבית, בקבוצה בה הילדים עבדו בערוץ הרחבת התוכן. רמת PPVT תחילית גבוהה סייעה ללמידת מילים ברמה הרצפטיבית, כשהילדים קראו בערוץ עם הרחבות תוכן. הממצאים הראו גם, שהביצוע במבחן קאופמן הפכים תרם לשיפור באחזור סיפור, אך השיפור המרבי עלה דווקא בקבוצת הביקורת. בניגוד לצפייותינו נמצא, כי היכולת לפרש מילים קשות, והיכולת להבין את הסיפור

ולאחזרו לא השתפרו באופן משמעותי בעקבות ההתערבות. השיפור המשמעותי ביותר חל בלמידה רצפטיבית של המילים. ממצאי המחקר ידונו בהרחבה ופירוט בפרק הדיון.